

HISTÒRIA
ILUSTRADA
DE
JAUME I
(1208 - 1276)

750
ANYS
DE LA MORT DE JAUME I

PEDRO FUENTES CABALLERO

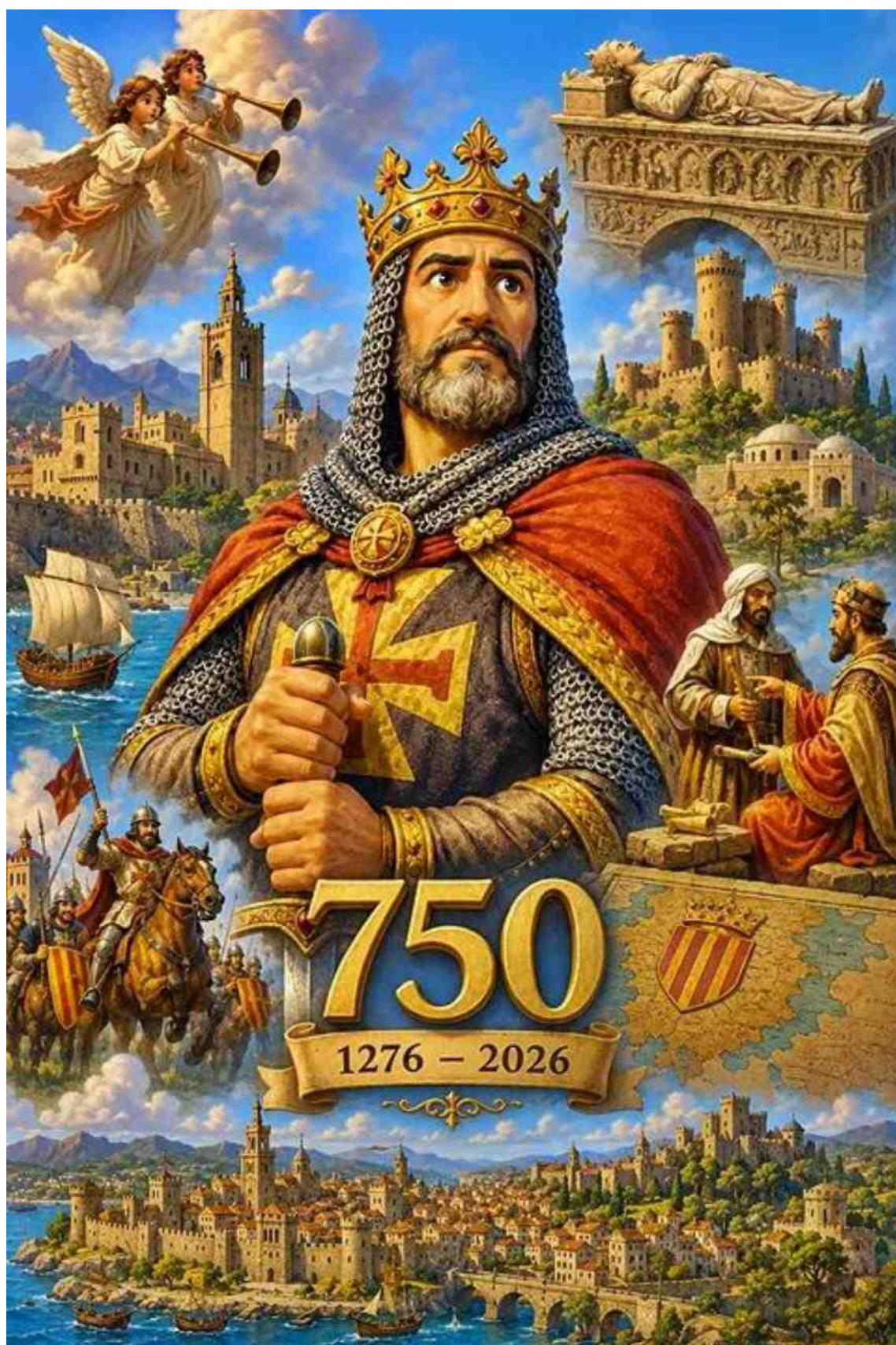
*Acadèmic de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana
corresponent per Dénia*

**HISTÒRIA ILUSTRADA
DE JAUME I
(1208 – 1276)**

© Dels texts Pedro Fuentes Caballero

© Dels dibuixos, realitzats en l'ajuda de la I. A., Pedro Fuentes Caballero

Els texts d'esta obra estan escrits en llengua valenciana i en l'ortografia que marca la Real Acadèmia de Cultura Valenciana, normativa coneguda també com a Normes d'El Puig, única que la representa en propietat.

RESUM

En el 750 aniversari de la mort de Jaume I el Conquistador (1276-2026).

Enguany es complixen 750 anys de la mort de Jaume I el Conquistador, una de les figures més importants de l'història de la Corona d'Aragó i, especialment, del Regne de València. El seu decés va tindre lloc el 27 de juliol de 1276 en Alzira segons l'historiografia tradicional, pero ha quedat datada en València ciutat segons investigacions més recents. Finava aixina una vida dedicada a l'expansió territorial, l'organissació política dels seus dominis i a la consolidació de noves estructures jurídiques i institucionals.

Naixcut en Montpeller el 2 de febrer de 1208, Jaume I va accedir al tro sent encara un chiquet i va governar durant més de sis dècades. El seu regnat va estar marcat per dos grans fites històriques: la conquesta de Mallorca en 1229 i la de València en 1238. Estes campanyes varen transformar profundament el mapa polític de la península ibèrica i del Mediterràneu occidental.

L'entrada de Jaume I en la ciutat de València el 9 d'octubre de 1238 constituïx u dels aconteyiments més transcendents de l'història valenciana. A partir d'aquell moment va nàixer el regne cristià de València com a entitat política autònoma dins de la Corona d'Aragó, dotat d'institucions, límits territorials, administració i legislació pròpies.

U dels llegats més importants del monarca varen ser la concessió dels Furs de València, un cos jurídic que va regular la vida política, econòmica i social del Regne durant sigles. Gràcies ad ells, el Regne de València va dispondre d'una personalitat jurídica diferenciada i d'una àmplia autonomia dins de la Corona.

Jaume I també va destacar per la seua extraordinària visió política. Va saber integrar poblacions diverses, impulsar el comerç mediterràneu, fomentar el repoblament dels territoris conquistats i enfortir les relacions entre els distints estats que componien la Corona d'Aragó.

El 750 aniversari de la seua mort constituïx una oportunitat per a recordar la transcendència històrica d'un monarca que va canviar el destí de València i va deixar una fita imborrable en l'història migeval europea. Numeroses institucions culturals, entitats acadèmiques i associacions històriques dediquen 2026 a divulgar el seu llegat, analisar la seua obra i acostar la seua figura a les noves generacions.

Passats setcents cinquanta anys des del seu decés, Jaume I continua sent un símbol d'una època decisiva; un rei, l'acció militar i política del qual va contribuir de manera determinant a la configuració del Regne de València i a la construcció d'una de les etapes més admirables i brillants de l'història mediterrànea migeval.

Conta la llegenda que, en una nit
convulsa i d'incertea, **el rei Pere**
engendrà aquell fill casi com si fora
la primera volta que afrontava tal empresa.
Aquell infant, envoltat des del seu orige
per un halo de misteri i providència,
acabaria convertint-se en
Jaume I el Conquistador,
el monarca que fundà el regne
cristià de València i deixà
una senyal indeleble en la nostra història.

Pere II, el Catòlic, rei d'Aragó,
enganyat per la seua esposa,
Maria de Montpeller, es va trobar
immers en un embroll tan inesperat
com determinant per al futur de la Corona.
Lo que havia començat com una estratègia
per a assegurar la continuïtat dinàstica
acabà generant noves tensions i recels
en la cort i, quan finalment va nèixer el fill,
llunt de resoldre's els conflictes,
encara dubtaven del futur que
li esperava ad aquell infant
destinat a fer història.

Com a gest de pau i de protecció,
Simó de Montfort acollí al jove **Jaume**
en el seu palau, garantissant
la seua seguretat en uns temps
marcats per la guerra i les lluites
pel poder.

Mentrestant, son pare, el rei **Pere II d'Aragó**,
combatia en la decisiva **batalla de Muret**.

Cobert només pel bacinet i lluitant
en primera línia, entregà la vida
en el camp de batalla.

Aquella **derrota** canviaria per a sempre
el futur de **Jaume I**
i de tota la **Corona**.

Tan pronte com li fon possible,
Jaume abandonà Carcassona i
començà una nova etapa de la seua vida
marcada per les responsabilitats
del seu llinage.

Als sis anys rebé la corona, encara que,
per la seua curta edat, el govern quedà
en mans de sos tios, Sancho i Ferrando.

No obstant, les disputes pel poder
i les rivalitats nobiliàries provocaren
que els dos s'anaren apartant
progressivament de la regència,
deixant al jove monarca en mig d'un regne
convuls i ple d'incertea.

La seua protecció quedà en mans de
Guillem de Mont-Rodon, un cavaller
lleal i experimentat que assumí
la delicada missió de guiar al jove hereu.
En el castell de Monsó, Jaume creixqué
baix una estricta disciplina templària,
la fe i el sentit del deure.
Allí deprengué les ensenyances fonamentals
que forjarien el seu caràcter
i el prepararien per afrontar els grans
reptes que li esperaven com a futur rei.

A penes havia deixat arrere
l'infància, els interessos polítics de l'època
marcaren el seu pervindre. Per a reforçar
aliances entre regnes i assegurar
l'estabilitat de la Corona, li arreglaren
el matrimoni en Leonor de Castella,
filla del rei Alfonso VIII. Aixina,
sent encara un adolescent, Leonor es convertí
en la seua esposa, iniciant una unió marcada
més per la raó d'estat que pels
sentiments personals.

Una primera mostra de les seues ambicions,
el siti de Peníscola, començà en grans
expectatives, pero la realitat fon molt diferent.
Les muralles resistiren, els recursos escassejaren
i les dificultats augmentaren dia darrere dia.
Llunt de conseguir una victòria gloriosa,
l'empresa acabà convertint-se en un sonat fracàs.
Sense haver alcançat els seus objectius
i desgastats per la resistència enemiga,
no quedà una atra opció que retirar-se
i assumir la derrota.

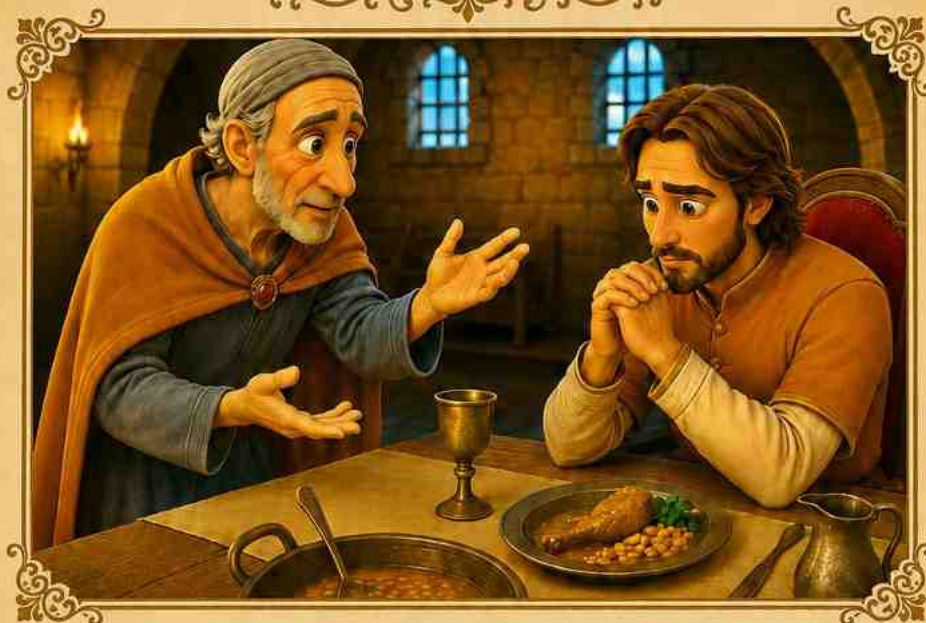

En els seus dominis hi havia diversos senyors rebels,
acostumats a desafiar l'autoritat real i a provocar
continues disputes per a augmentar el seu poder.

Molts d'ells pensaven que la joventut del rei
els permetria actuar impunement i inclús donar-li l'esquena.

No obstant, Jaume demostrà pronte
una gran determinació i fermea.

En decisió i intel·ligència, marcà els límits de cada noble,
sofocà les rebelions i conseguí impondre l'orde,
consolidant aixina la seua autoritat
sobre el regne.

En acabant d'un encontre en Pere Martell,
experimentat navegant i coneixedor
de la Mediterrànea, Jaume I escoltà
atentament els seus consells sobre
les oportunitats i els reptes que
representava l'illa de Mallorca.
Aquelles paraules deixaren una
fonda impressió en el jove monarca.
Decidit a ampliar els seus dominis
i a reforçar el seu prestigi,
un matí abandonà Salou al front
d'una gran expedició.
Estava a punt d'iniciar una empresa que
provocaria un autèntic terratrèmol
polític i militar en la Mediterrànea occidental.

Va expulsar als sarraïns de Mallorca,
espentant-los mar a dins i debilitant
progressivament la seua resistència.
Desembarcà en Portopí al cap d'una
arriscada expedició naval que marcaria
un abans i un despuix en la seua carrera.
Des d'allí, les seues tropes començaren
a obrir-se pas terra a dins, superant
obstàculs i combats en gran determinació.
Cada avanç consolidava la conquesta
de l'illa i reforçava el prestigi d'un rei
que ya començava a ser temut i admirat
pels seus enemics.

A pesar del profund colp que va supondre
la mort d'alguns dels seus hòmens
més fidels i valerosos, Jaume I no es deixà
véncer pel desànim.

Conscient de l'importància estratègica
de la campanya, mantingué la determinació
i continuà alvançant en ferma.

Les seues tropes rodejaren la capital
i iniciaren un llarc siti que posà a prova
la resistència de tots.

En acabant de mesos d'esforços
i sacrificis, la ciutat acabà rendint-se
i quedà baix el seu domini.

No tardà en poder assistir a missa
en Menorca i, posteriorment, també en Eivissa,
símbol de que el domini cristià sobre les illes
era ya una realitat consolidada.

La conquesta havia segut completa
i els objectius de la campanya s'havien
complert en èxit.

Satisfet pels resultats obtinguts i pel prestigi
alcançat, Jaume I mamprenqué el camí
de tornada cap als seus territoris,
fent escala en Tarragona, a on fon rebut
en honors i mostres d'admiració
per la magnitud de la seua gesta.

Blasco d'Alagó, noble valent, atrevit
i de caràcter impetuós,
decidí actuar pel seu propi conte
i conquistà Morella abans inclús
de rebre l'autorissació expressa del rei.
La seua iniciativa provocà no poques
tensions, pero també demostrà
la seua capacitat militar.
Convençut de l'importància estratègica
d'alvançar cap al sur, aconsellà a Jaume I
que el següent objectiu fora Borriana,
la qual prengué, i fon una plaça clau
per a obrir el camí cap a la futura
conquista de València.

Anulat el matrimoni en Leonor, Jaume
contragué matrimoni en Violant d'Hongria,
una princesa que acabaria eixercint
una gran influència en la seua vida
i en la Cort.

Aquella unió reforçà importants aliances
i portà estabilitat.

Mentrestant, Jaume I mantenia la mirada
posada en un objectiu molt més ambiciós.

En corage, determinació i una
paciència infatigable, posà **rumbo decidit**
cap a la conquesta de **València**,
una empresa destinada a canviar
per a sempre l'història dels seus dominis.

Des d'El Puig de Santa Maria, convertit
en la principal base d'operacions
de l'eixèrcit cristià, Jaume I preparà
en gran meticulositat l'ofensiva definitiva
sobre la ciutat de València.

En acabant d'anys de campanyes, pactes
i combats, havia arribat el moment decisiu.

Les seues tropes alvançaren en ferma,
debilitant les últimes resistències musulmanes.

Finalment, la ciutat acabà rendint-se
i caigué de forma irreversible baix el seu poder,
marcant una nova etapa per als valencians
en el naiximent del regne cristià de València.

Des del Xúquer fins al Ròdan,
el nom de Jaume I començava a ser conegut
i respectat per amics i enemics.
Les seues victòries militars, la seua determinació,
li havien fet guanyar una gran reputació.
En plena expansió dels seus dominis,
places tan importants com Xàtiva, Dénia i Alzira
anaren caent una darrere d'una atra.
L'alvanç cristià pareixia imparable,
i moltes viles i castells acabaven rendint-se
casi en la mateixa facilitat en que
u s'adinsa en una fira plena de gent i activitat.

La campanya militar culminà finalment
en la caiguda de Biar, l'últim gran baluart
que encara es resistia a l'alvanç
de les tropes de Jaume I.

En la seua rendició es posava fi
a una llarga etapa de conquestes i esforços
militars que havien transformat profundament
el territori.

A partir d'eixe moment, el nou regne quedà
plenament incorporat als dominis del monarca,
qui podia contemplar en satisfacció
l'obra política i militar que havia conseguit
construir en tenacitat i perseverança.

I, una volta va caure Múrcia, Jaume I demostrà una vegada més la seua habilitat política i el seu respecte pels acorts establits.

A pesar d'haver contribuït decisivament a la conquesta del territori, acabà cedint aquell regne al seu gendre, el rei de Castella, d'acort en els pactes familiars i diplomàtics de l'època. D'esta manera, priorisà l'estabilitat entre les dos corones i consolidà unes relacions que resultarien fonamentals per al futur de la península.

Del Tractat de Corbeil (1258) no obtingué tot
lo que hauria desijat i, en certa manera,
va eixir poc menys que escaldat,
com qui ha ficat la mà en aigua bollint.
Les renúncies i concessions pactades
no foren fàcils d'assumir, encara que
contribuïren a establisar les relacions en França.
I, per si fora poc, mentres Europa seguia pendent
dels seus moviments, el papa, reunit en el
concili de Lió, arribà a considerar sèriament
la possibilitat d'eleva-lo a la dignitat imperial,
prova del gran prestigi que havia alcançat
entre els governants del seu temps.

Al-Azraq, el carismàtic cap musulmà
de les montanyes d'Alcoy, era conegut
pel seu esperit indomable i per la seua
negativa a rendir-se definitivament,
Una i una altra volta s'alçà en armes,
mantenint viu el conflicte
en les terres del sur del Regne de València.
Les seues revoltes posaren a prova la paciència
i la determinació de Jaume I durant anys.
Finalment, en el context de les lluites que
culminaren en el siti d'Alcoy, la resistència
musulmana fon derrotada, consolidant-se
aixina el domini cristià sobre el territori.

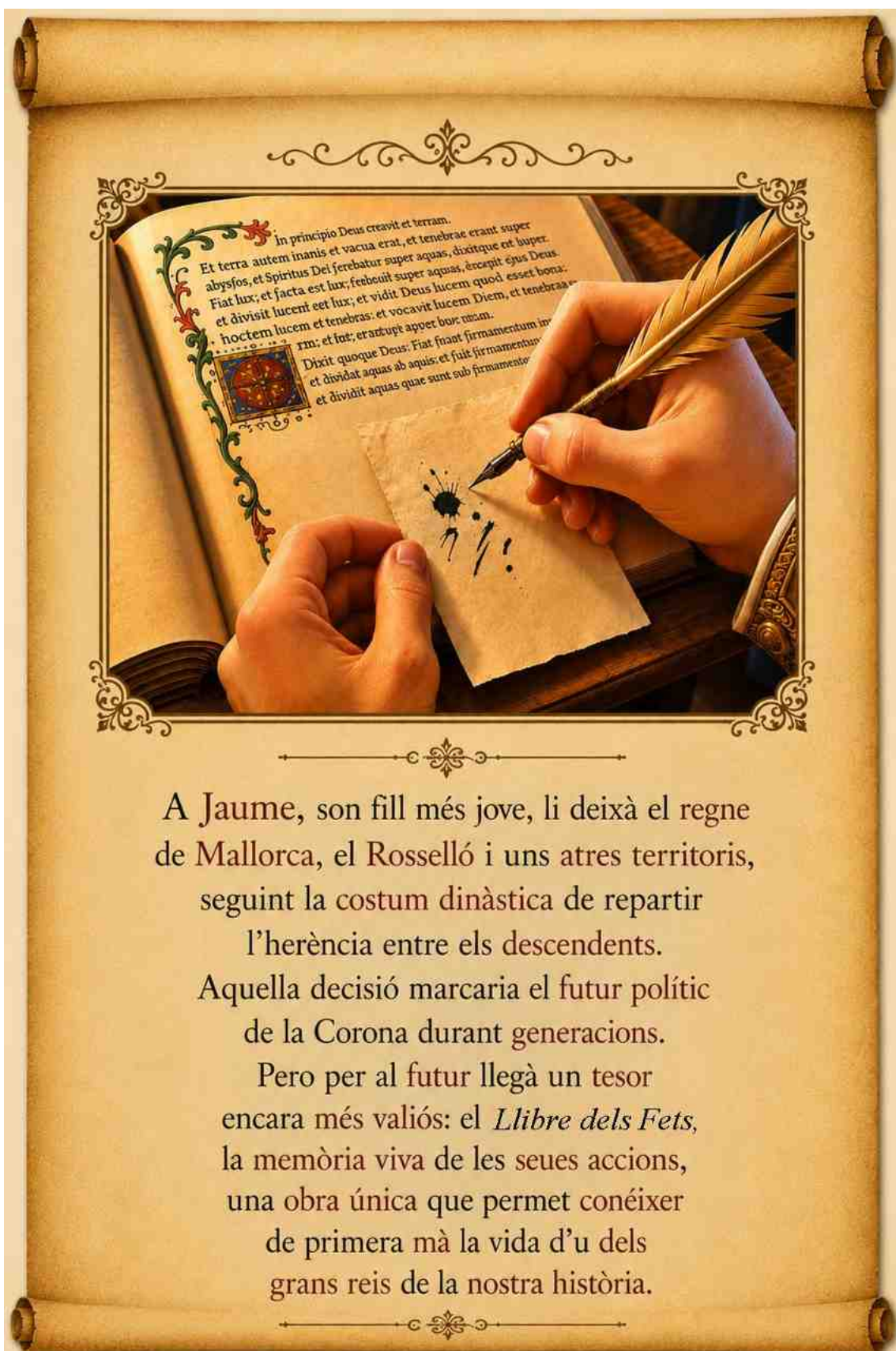
Com qui prepara una simple torrada, pero en una ambició molt major, Jaume I convocà una autèntica creuada en la participació de nobles, cavallers i hòmens d'armes procedents de diversos territoris.

L'empresa requeria una gran organització i enormes recursos.

En acabant d'iniciar els preparatius, posà rumbo cap a Alzira, una plaça de gran importància estratègica. Fon precisament allí a on decidix detindre's temporalment, fer una pausa en la campanya i reorganisar les seues forces abans de mamprendre noves accions.

El rei Jaume I, ya exhaust en acabant de tota una vida dedicada al govern, a les campanyes militars i a l'organització dels seus regnes, començava a sentir el pes dels anys. Conscient que les seues forces ya no eren les d'abans, decidí posar orde en tots els seus assunts i preparar la successió. En un acte de responsabilitat i previsió, acabà abdicant en favor de son fill Pere, qui assumiria el ceptre i la difícil missió de continuar l'obra política i militar de son pare.

A Jaume, son fill més jove, li deixà el regne de Mallorca, el Rosselló i uns atres territoris, seguint la costum dinàstica de repartir l'herència entre els descendents.

Aquella decisió marcaria el futur polític de la Corona durant generacions.

Pero per al futur llegà un tresor encara més valios: el *Llibre dels Fets*, la memòria viva de les seues accions, una obra única que permet conèixer de primera mà la vida d'u dels grans reis de la nostra història.

Es preparava per a retirar-se al
monasteri de Poblet, lloc triat per al seu
descans etern, pero el destí li tenia
reservat un atre final. Les forces
l'abandonaven i el temps se li agotava.
En l'any 1276, en acabant d'una vida plena
de conquestes, decisions i sacrificis,
Jaume I mamprenqué el seu últim viage.
Seré i conscient de l'obra que deixava
darrere d'ell, inicià de peu i en dignitat
el camí cap a l'eternitat, deixant una
senyal imborrable en l'història
del Regne de València.

ASSOCIACIONS COLABORADORES

Pedro Fuentes Caballero
Acadèmic de la Real Acadèmia de Cultura
Valenciana corresponent per Dénia

